

КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ ЯК ОДИН ІЗ КОМПОНЕНТІВ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ

К.В. Котелевець

Викладач кафедри української, російської мови та прикладної лінгвістики
Національного технічного університету
«Харківського політехнічного інституту»

Необхідність підготовки висококваліфікованих офіцерів, які будуть відповідати міжнародним вимогам і стандартам якості, обумовлено стрімким розширенням української армії. Військова діяльність передбачає досконале володіння культурою мовлення, наявність умінь, що забезпечують вирішення задач, які складають сутність професійної діяльності. Майбутній офіцер має бути підготовленим до здійснення мовного впливу на підлеглих. З огляду на демократизацію армії мовний вплив повинен розглядатися командиром як вплив на свідомість, а не напідсвідоме [6, 15]. Отже, серед пріоритетних завдань сучасної військової освіти є не лише забезпечення якісної фахової підготовки, але й формування високого рівня комунікативної компетентності військових фахівців.

Актуальність полягає в тому, що формування культури мовлення фахівця вимагає освітнього рівня, інформаційної культури, розвиненого комунікативно-професійного потенціалу, готовності до мовленнєвої взаємодії [1, 186].

Зміст професійної компетентності офіцера розглядається як: сукупність

знань і вмінь, які визначають результативність професійної праці; комплекс професійних знань і професійних значущих особистісних якостей; прояв єдності професійної та загальної культури. Критерієм оцінювання професійної компетентності майбутнього офіцера є вияв ключових компетенцій, що відображаються в інтелектуальній, комунікативній, інформаційній, суспільно-політичній та особистісній сферах.

Мета дослідження – виявити і проаналізувати особливості процесу формування мовленнєвої культури військовослужбовців; визначити порушення норм літературної мови, що можуть заважати взаєморозумінню між фахівцями і сформулювати аспекти, на які необхідно звернути увагу, щоб уникнути цих незручностей.

Предметом дослідження мовної культури займалися такі мовознавці як: Н. Бабич, Т. Гороховська, А. Коваль, В. Князев, Г. Мацюк, П. Редін. Вони доводять, що досконале володіння культурою мовлення гарантує спеціалістові будь-якого фаху успіх у ділових відносинах. Проблеми професійної освіти: підготовка майбутніх фахівців до про-

фесійного спілкування вивчали – Т. Алексєєва, Л. Барановська, С. Капітанець, М. Крисків, В. Кручек, В. Пасинок, Л. Савенкова.

Специфіка професійної діяльності військового фахівця полягає в тому, що вона дуже часто відбувається в особливо важких умовах (ситуації оперативного реагування, екстремальні ситуації, спілкування в умовах агресивного комунікативного середовища тощо). Проте, особливості праці військовослужбовців визначаються не лише реальними умовами, а й системою регламентації, де важливе місце посідають професійні принципи та норми.

Вони базуються на загальнолюдських гуманістичних цінностях, нормативних державних вимогах, цілях і завданнях військової служби, особистісних потребах та інтересах конкретного військовослужбовця.[6, 12]

По-перше, військова професія вимагає вимагає від офіцерів чіткості, точності, узгодженості (під час виконання наказів, розпоряджень тощо); по-друге, військове спілкування ділиться на офіційне і неофіційне. Культура мовлення як основа комунікативної компетенції, що визначається як певний рівень володіння мовними, мовленнєвими і соціокультурними знаннями, уміннями та навичками, які надають людині можливість здійснювати ефективне спілкування в умовах іншомовного середовища, тобто комунікативно припустимо і доцільно варіювати свою мовленнєву поведінку залежно від конкретної

мовленнєвої ситуації та психологічних чинників.

У лінгвістиці використовують два терміни: культура мови та культура мовлення, які, на нашу думку, варто розмежовувати.

Г.П. Мацюк під культурою мови розуміє, що це галузь мовознавства, що займається кодифікацією норм на всіх мовних рівнях.

Т. В. Гороховська у дисертаційному дослідженні дає таке поняття «культури професійного мовлення» – це складова професійної культури, інтегративна якість особистості, що проявляється в досконалому володінні нормами літературної мови та вміннях їх правильного, точного, виразного, комунікативно доцільного застосування у процесі передачі своєї думки у фаховому писемному та усному спілкуванні, позитивному особистісному ставленні фахівця до мовленнєвої діяльності як складової успішної професійної самореалізації» [3, 3].

Висока культура мовлення військовослужбовця полягає в досконалому володінню літературної мови та дотримання всіх правил та норм спілкування. Основними ознаками культури мовлення є правильність, чистота, доречність, логічність, змістовність, багатство, виразність.

Важливим ознаками мовлення є змістовність, яке передбачає глибоке осмислення та повне висвітлення теми; також доречність – в логічності, точності, чистоті та врахуванні мовленнєвої ситуації; багатство, яке досягається завдяки поповненню слов-

никового запасу та вмінню використувати різні мовні засоби; чистота мовлення полягає у дотриманні норм літературної мови та відсутності вживання жаргонізмів, просторіччя, суржику; виразність – забезпечує чітку дикцію, інтонацію.

Отже, формування культури мовлення військовослужбовці полягає в дотриманні всіх норм і правил літературної мови, воно є невід'ємною частиною загальнолюдської культури і є ключовою компетентністю, яка передбачає постійні контакти, співробітництво, спільну діяльність, взаємодію у чітко регламентованих або особливо важких умовах.

Література:

1. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення. – Львів: Світ, 1994. – с. 231.
2. Бодуен де Куртене. Избранные труды по общему языкознанию. – М.: Наука, – 206 с.
3. Гороховська Т.В. Формування культури професійного мовлення майбутніх працівників органів внутрішніх справ. автореф.дис...к.пед.н. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» – К., 2007 – 30с.
4. Мацюк Г.П. Українська мова професійного спілкування: [навч. посібн.] / З. Мацюк, Н. Станкевич. – К.: Каравела, 2005. – 352 с.
5. Мельничук О.С. Мова як суспільне явище і як предмет сучасного мовознавства // Мовознавство. – 1997. – №2 – 3. – С.3 – 19.
6. Павленко, О. О. Формування комунікативної компетенції фахівців митної служби в системі неперервної професійної освіти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” /О. О. Павленко. – К., 2005. – 43 с.